

Türk Eğitiminde Öğretmen Okulları ve Öğretmen Yeterliliklerine Dair Düşünceler

Teacher Training Schools In Turkish Education and Thoughts on Teacher Proficiency

Prof. Dr. İsa ÖZKAN *

Öz:

Türk eğitim tarihinde örgün eğitim başarısı bakımından öğretmen yetiştiren kurumlar ve öğretmen yeterlilikleri önemli bir alanını teşkil eder. Cumhuriyet tarihindeki öğretmen okullarının Türk ilköğretim ve orta öğretimde mühim rol oynadığını görmekteyiz. Cumhuriyet tarihinin belli döneminde bu okullar, öğretmen yetiştirme düzeni, ideal öğretmen kavramı ve öğretmen yeterlilikleri için görevine yerine getirmeye çalışan kurumların başında gelmektedir. Bu makalemizde öğretmen okullarının kısa tarihi ile öğretmen yeterlilikleri üzerinde duracağız.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen okulları, öğretmen yeterlilikleri, ideal öğretmen

Abstract:

Teacher training institutes and the proficiency of teachers play an important role in Turkish educational history when it comes to the success of formal education. We can observe that the teacher training schools in Republican Turkey have an important role in Turkish primary and secondary education. The discipline at these schools in teacher training give them the leading role in the concept of being an ideal teacher and teacher proficiency. In this article, we will focus on a short history of teacher training schools and teacher proficiency.

Keywords: teacher training schools, teacher proficiency, ideal teacher.

* Gazi Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, iozkan@gazi.edu.tr

Giriş:

Selçuklulardan intikal eden eğitim ve bilim anlayışının Osmanlı Devleti'nin kuruluş ve yükselme devirlerinde yeni düzenlemelerle ihtiyaç duyulan kadroların yetişmesine büyük ölçüde cevap verdiği anlaşılmaktadır. Baş müderrisliğine Davud-i Kayserî'nin getirildiği ilk medresenin 1331 yılında Orhan Bey döneminde İznik'te açıldığını; özellikle Fatih Sultan Mehmet döneminde Sahn-ı Seman Medreselerinde Kur'an, hadis, kelim, fıkıh, tefsir gibi *dimî* yani *naklî bilim*ler ile fizik, kimya, matematik, astronomi gibi *aklî bilim*lerde yüksek seviyelere ulaşıldığı bilinmektedir (Uzunçarşılı, 1984:1-12).

Osmanlı Devleti'nin eğitim sisteminin temelinde Dârü't-ta'lim, Dâru'l-ilm, Muallimhâne, Mekteb, Mektephâne, Mahalle Mektebi, Taş Mektep, Mekteb-i İptidaiye adlarıyla da anılan Sıbyan(Çocuklar) Mektebi bulunmaktaydı. İlköğretim kurumu olan mekteplerin hocasına *muallim*, yardımcısına *kalfa*, öğrencilerine de *talebe*, *sûhte*, *tilmîz*, *puser* veya *şâkird* adı verilmektedir. Osmanlı şehir ve kasabalarında mektepler, yaygın eğitim-öğretim kurumlarıydı ve daha çok bir caminin ya da hayır kurumunun yanında açılırdı. Mahalle mektebi de denen bu okullara başlama yaşı, ebeveyn ile hocanın kararına göre dört ila on yaş arasında değişmekteydi. 1862'den sonra yerini iptidai denilen ilköğretim kurumlarına bırakmıştır (Uzunçarşılı, 1984:8-28). 1924'te ise tamamen kaldırılıp Maarif Vekâletine(Milli Eğitim Bakanlığına) bağlı ilkokullar kurulmuştur.

Duraklama ve gerileme devirlerinde cephelerde kaybedilen savaşlardan sonra çöküşün sebepleri arasında muhasım ülkelere göre eğitim, bilim ve teknolojiadaki durağanlık ve geri kalış devlet ricalinin bir kısmı tarafından fark edilmiştir. Nitekim 1773 yılında *Mühendishane-i Bahr-i Hümayûn* ve 1795 yılında ise *Mühendishane-i Berr-i Hümayun*'un kurulması bu tür dikkatlerin sonucudur.

1839'da Tanzimat'la başlayan Batılılaşma hareketiyle hedeflenen siyasi, iktisadi ve askeri alanda köklü değişimlere ulaşılması ancak eğitim-öğretimdeki çağdaş ve akılcı reformlarla mümkün olabilirdi. Bu amaçla öğretmen yetiştirmek üzere İstanbul Çapa'da 16 Mart 1848'de *Dârü'l-Muallimîn-i Rüştiye* açılır. Daha sonra 1858 yılında kızlar için ilk iptidaiye (ilkokul) ve rüştiye (ortaokul) mektepleri, kurulur. 1869 tarihli Maârif-i Umûmiye Nizamnâmesiyle de bu okulların öğretmen ihtiyacını karşılamak maksadıyla bir kız öğretmen okulunun açılması öngörülmüş ve sözü geçen okul 26 Nisan 1870'te Dârü'l-Muallimât adıyla, **İstanbul**'da Sultanahmet semtinde bir konakta öğrenime başlamıştır. Dârü'l-Muallimîn zaman içinde, ilk, orta ve liselere öğretmen yetiştiren kısımları da içine alan "Dârü'l-Muallimîn-i Âliye" adlı kuruma dönüşmüş, 1891 yılında 'Âli' kısmı bugünkü lise düzeyindeki okullar olan idadilere öğretmen yetiştiren bir yüksekokul haline getirilmiştir. 1924 yılında Yüksek Muallim Mektebi adını alan bu okulun 16 Ağustos 1934 tarihinde kuruluşunun onuncu yılı dolayısıyla adı Yüksek Öğretmen Okulu olarak değiştirilmiştir. Ancak, okul uzun süre eski adıyla anılmaya devam edilmiştir (Duman,1991:26 vd.).

Cumhuriyet döneminde, Yüksek Öğretmen Okulu, İstanbul Üniversitesinin farklı bölümlerindeki akademik kadronun da katkılarıyla Türk orta öğretimindeki öğretmen ihtiyacını karşılamaya çalışmıştır. İsmail Hakkı Baltacıoğlu, Şemsettin Günaltay, Besim Atalay, Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, Behçet Necatigil, Behram Kurşunoğlu, Orhan Şaik Gökyay, Arif Nihat Asya, Reşat Nuri Güntekin, Cavit Orhan Tütengil, Hasan Ali Yücel, Cahit Külebi gibi Cumhuriyetin ilk kuşağından pek çok bilim ve fikir adamı, şair, yazar, bürokrat ve siyasetçi bu okuldan yetişmiştir (Eşme, 2001:154-160). Ayrıca Yüksek Öğretmen Okulunun yanı sıra Eğitim Enstitüleri de öğretmen yetiştirmektedir.

Cumhuriyetin ilânıyla birlikte yeni Türk devleti eğitim-öğretim konusundaki çalışmalarına hız verir. 1923 yılında önceki dönemden devralınan 7'si kız 13'ü erkek olmak üzere 20 İlk Muallim Mektebi bulunmaktadır. Maarif Nezareti envanterinde kayıtlı öğretmen sayısı, 1.081'i kadın, 9.021'i erkek olmak üzere 10.102'dir. Bunların Muallim Mektebinden mezun olanlar 378'i kadın, 2.356'sı erkek olmak üzere toplam 2.734'tür. Diğer öğretmenlerin 1375'i ilkökul, 711 medreseden ayrılmış, 152'si muntazam tahsil görmemiş., 2107'sinin ise öğreticilik yeterliliği yok denecek derecededir (Ergün, 1982:68-87).

1924 yılından önce ilkökul sonrası 4 yıl olan eğitim süresi; 1924'te 5 yıla ve 1932-33 öğretim yılında da 6 yıla çıkarılmıştır. Ancak bütün bunlar artan nüfusla birlikte öğretmen açığını özellikle köylerde karşılayamaz hale gelmiştir. Ulu önder Atatürk'ün emriyle birlikte 22 Mart 1926 tarihli "*Maarif Teşkilatına Dair Kanun*"un verdiği imkândan yararlanılarak ilk önce Denizli'de açılmış bulunan *Erkek Muallim Mektebi*, 1927 yılında *Köy Muallim Mektebi*'ne dönüştürülür; Kayseri'de Zincidere Köyü'nde de bir *Köy Muallim Mektebi* açılır. Ancak beş-altı yıllık bir denemeden sonra 1933 ve 1934 yıllarında bu okulların kapatılması yoluna gidilir. Maarif Nezareti o yıllarda "*köy öğretmeni*" ihtiyacını karşılamak için pratik çözümlere de başvurur. 1936 yılında askerliğini onbaşı veya çavuş rütbesiyle yapan ve terhis edilmiş köylü gençler kısa süreli kurslardan geçirilerek "eğitmen" unvanıyla köy okullarında görevlendirilirler. Bu girişimden bir yıl sonra, 1937'de Kızılçullu (İzmir) ile Çifteler (Eskişehir)'de başlangıçta Millî Eğitim ve Tarım Bakanlıklarının ortak denetimi altında birer "*Köy Öğretmen Okulu*" açılır. Bu okulların iki yılı ilkökul, üç yılı ise ortaokul kısmını kapsamaktadır. Bütün bu denemeler, nüfusunun henüz %79'u köylerde yaşayan ve okuma yazma bilmeyen Türk köylüsünün karşılaştığı sorunları çözmeye yetmez. Bu sebeple İsmet İnönü'nün cumhurbaşkanlığını yaptığı ve Cumhuriyet Halk Partisinin tek parti iktidarı olarak Türkiye'yi yönettiği o yıllarda Türk köylüsüne eğitim, sağlık, tarım ve hayvancılık ile el sanatları konusunda yol gösterici öğretmenler yetiştirmek için okullar açılmasına karar verilir (Eşme, 2001:154-160).

17 Nisan 1940 tarihli ve 3803 sayılı Kanun ile tarım işlerine elverişli geniş arazi bulunan köylerde veya onların hemen yakınlarında başlangıçta on, sonra yedi ve daha sonra da dört olmak üzere toplam yirmi bir Köy Enstitüsü kurularak öğrenime başlanılır. Köy Enstitülerinin ne kuruluşunda, ne de 1943 yılına kadar belirli

bir öğretim programı bulunmaktadır. Sadece 1 Temmuz 1940 tarihinde yayımlanan 435 sayılı genelge ile birinci sınıf öğrencilerine neler verilmesi gerektiği yirmi bir maddelik kısa bir “*nasihatname*” ile belirtilmiştir. Millî Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel ile İlköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç tarafından planlanan ve kurulan bu enstitüler, Türk halkının ruhunu kavramayan öğretmenlerin pozitivizmden tarihi maddeciliğe varan ideolojik tavırları, sosyal, kültürel ve ekonomik değişme konusunda dayatmacı tutumları, çağdaşlık adına halkın manevi değerleriyle alay etme, kız-erkek öğrencilerin devrine göre serbest davranışları gibi pek çok konu yüzünden halktan ve 1946 yılında kurulan muhalif Demokrat Partili milletvekillerinden büyük tepki görür. Bu sebeple Cumhuriyet Halk Partisi hükümeti, Millî Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel ve İlköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç'u görevden alır ve bu Enstitülere muhalefetiyle bilinen CHP Sivas Milletvekili Reşat Şemsettin Sırer'i Millî Eğitim Bakanlığına getirir. Reşat Şemsettin Sırer, Millî Eğitim Bakanlığı sırasında, Köy Enstitülerinde 1943 yılında hazırlanan eğitim programında köklü değişiklikler yapar ve Hasanoglan Yüksek Köy Enstitüsünü kapatır. Bütün bu olaylar Millî Şef İsmet İnönü'nün Cumhurbaşkanlığı ve Cumhuriyet Halk Partisinin tek parti iktidarı döneminde gerçekleştirilir.

Esas itibarıyla militleşme sürecini tamamlamış demokratik ülkelerde olmayan Köy Enstitüleri uygulaması Osmanlı Devletinden tevarüs eden cumhuriyet aristokrasisi seçkin sınıfın köye ve köylüye bakışını yansıtmaktadır. Köylerden derlenen zeki çocuklar yine köye dönecekler ve köyü kalkındıracaklardır. Köy Enstitüsü mezunları üniversiteye gidemez, yirmi yılı kapsayan mecburî hizmetlerini köy öğretmenleri ve eğitimcileri olarak yaparlardı. Oysa insanların bilimsel, idarî ve ekonomik varlığını geliştirmesinin önüne engel koymak insan haklarına aykırıdır ve demokratik bir davranış biçimi olarak görülmemelidir. Köy Enstitüsü mezunu 17 bin öğretmenin ancak çok az bir kısmı bu okullar kapatıldıktan epeyce sonra genellikle üç yıllık yükseköğrenim imkânını elde etmişlerdir. Enstitüsü mezunu öğretmenlerin büyük bir kısmı ideolojik olarak dönüştürülmüş ve başkalaştırılmış oldukları için, Cumhuriyeti ve inkılabları Atatürk'ün öngördüğü çizginin çok daha ötesinde sosyalist bir anlayışla yorumlamak ve uygulamak saplantısına düşmüşlerdi. Nitekim Köy Enstitüsü mezunu öğretmenlerin bir **kısmı** politize olmuş aşırı sol hareketlerin içinde yer almış, Türkiye'nin birlik ve bütünleşmesinden çok ayrışmasına zemin hazırlamışlardır. Başka fikirlere saygılı olarak birlikte yaşama yerine, kendileri gibi düşünmeyenlere büyük bir tahammülsüzlük, hatta onları başka kamplarda görme alışkanlığı tam bir ötekileştirme ve ayrıştırmaya dönüşmüş; 1940'tan 1970'li yılların sonuna kadar referansları, tavır ve uygulamalarıyla Köy Enstitülü öğretmenler eğitim camiasında imtiyazlı ideolojik kalıplarla düşünen bir sınıf hâline gelmişlerdi.

Köy Enstitüleri, 27 Ocak 1954 yılında çıkarılan 6234 sayılı yasayla kapatılarak altı yıllık İlköğretim Okuluna dönüştürülür. Bu tarihten itibaren bu okullar yine ağırlıklı olarak köy ilkokulu mezunu öğrenciler almaya devam etmiş ve diğer 3 yıllık İlköğretim Okulları ile birlikte lise seviyesinde program bütünlüğü sağlanmıştır. Böylece köy ve şehir ilkokullarına farklı kaynaktan öğretmen yetiştirme uy-

gulaması sona ermiştir. Ancak yeni düzenlemeye göre köy ilkokullarının öğretmen ihtiyacını karşılamak amacıyla hem 3 hem de 6 yıllık İlköğretmen Okullarının mezunlarının zorunlu hizmetlerini köy ilkokullarında tamamlama zorunluluğu getirilmiş ve öğretim programlarına Köy Enstitüleri programlarından esinlenerek “iş ve tarım dersleri” konmuştur. Köy Enstitülerinin kapatılmasıyla ilkokul öğretmeni yetiştiren kurumların yapılarında ve programlarında belirli bir standartlaşma sağlanmıştır. Bu şekilde İlköğretmen Okulları mezunlarının hem köyde hem de şehir ilkokullarında öğretmenlik yapabilecek şekilde yetiştirilmeleri öngörülmüştür.

1950’li yılların ortalarında ülke genelinde 42 öğretmen okulu bulunmaktadır. 1950’li yılların sonlarında bu sayı 52’ye yükselmiştir. Bu okulların 21’i Köy Enstitülerinin yerine kurulmuş olup, eğitim süresi 6 yıldır. İlköğretmen okulları tıpkı Köy Enstitüleri gibi tüm ülkeye neredeyse eşit aralıklarla serpiştirilmiştir. Bundan amaç, ülkenin bütün çocuklarının özellikle de köy kökenlilerin okumada fırsat eşitliğine erişimini sağlamak, çağdaş eğitimi ülkenin şehir, kasaba ve köylerini ulaştırmaktır. Bu tarihlerde ilköğretmen okulları, askeri okullar gibi parasız yatılılık imkânları en geniş olan eğitim kurumları durumundadır. Bunun sonucu olarak öğretmenlik mesleği Cumhuriyet döneminden 1960’lı yılların sonlarına kadar özellikle köy çocuklarının okuması için tek seçenektir. Gerçekte onlar başka meslekleri de çok iyi tanımamaktadırlar. Dolayısıyla her köy çocuğunun gönlünde öğretmenlik büyük bir ideal olarak yaşamaktadır. Ancak bu ideale erişilmesi o kadar kolay da değildir. Çünkü her ilçe ve köylerinden ancak birkaç kişi bu okullara giriş sınavını kazanabilmektedir.

1958-1959 döneminde 52 ilköğretmen okulunda, %75’i köy çocuğu olmak üzere 19835 öğrenci bulunmaktadır. Öğrenciler, üretimde doğrudan yer almamakla birlikte, yaz döneminde bir ay süreli yaz kursları uygulamalarında, bölgenin özelliğine göre, duvar örme, arıcılık, meyvecilik, kavakçılık gibi çalışmalarını gerçekleştirmiş, bu çalışmalarını yıl içindeki tarım derslerinde de sürdürmüşlerdir. Ayrıca öğrenciler, sınıflarının temizliğini kendileri yapmış, yemekhane ve çamaşırhane gibi birimlerde nöbet tutarak bu hizmetlere katkıda bulunmuşlardır. Onlar da tıpkı Köy Enstitülü öğrenciler gibi birer müzik aleti çalmış, yörelere ait halk oyunlarını öğrenmişlerdir.

Cumhuriyetle çatışan hiçbir ideoloji ve fikre yer verilmeyen yatılı ilköğretmen okullarında gerçekleştirilen eğitimle, öğretmen adaylarına Atatürk ilkeleri ve Cumhuriyetin erdemleri yüksek yurtseverlik duygusu ve ülkeye hizmet heyecanı ile kazandırılmaya çalışılmıştır. O dönemde ilköğretmen okulu öğrencileri lise mezunu sayılmadıkları için üniversite sınavlarına girememekteydi. Bu okul mezunlarının Yüksek Öğretmen Okuluna gönderilebilmeleri, dolayısıyla üniversiteye girebilmeleri için önemli bir engel bulunmaktaydı. Önce lisenin bitirilmesi ve olgunluk sınavının verilmesi gerekiyordu (Kavcar,1982:197-214).

Cumhuriyet Halk Partisi hükümetinin 12 Haziran 1946 tarihinde çıkarılan üniversiteler yasasıyla, öğretim üyelerinin üniversite dışında ders vermesini yasaklaması sonucu Yüksek Öğretmen Okulu cazibesini kaybetmiş ve 1948-49 öğ-

retim yılında kapatılmıştır. 1 Mart 1951 yılında tekrar açılan Yüksek Öğretmen Okulu 1960 yılına kadar ancak 24 mezun verebilmiştir. Bunda okulun sadece yurt hizmeti veren bir seviyeye düşürülmesinin ve nitelikli öğretim imkânı sağlayan üniversiteyle işbirliğinin sınırlandırılmasının rolü büyük olmuştur. Ancak bu zeval uzun sürmez. 03.07.1959 tarih ve 209 Sayılı Talim Terbiye Kurulu Kararı ile Ankara Yüksek Öğretmen Okulu 1959-1960 öğretim yılında fiilen açılır. İlköğretmen okulu son sınıfa geçen başarılı öğrencilerin aday olarak seçilir. Bu adayların Yüksek Öğretmen Okulu bir yıllık hazırlık sınıfı eğitimi ile lise fen kolu bitirme sınavlarına hazırlanması esas alınır. Bu akılcı bir yoldur ve modelin özünü oluşturur (Kavcar, 1982:197-214).. Ankara Yüksek Öğretmen Okulu öğrencilerinin fakültelerdeki başarıları kısa zamanda kendini gösterir. 1962-1963 yılı mezun olan 49 öğrenciden 30'u Ankara Fen Fakültesine asistan olur. Yüksek Öğretmen Okulları hizmet verdiği dönemlerde ülkeye saygın eğitimciler yetiştirmiştir. Mezunların sayısı 6.177'dir. Bunların 1200 kadarı lise çıkışlı, 5000'e yakını ilköğretmen okulu kökenlidir. Mezunlar arasından; biri Başbakan, üçü Millî Eğitim Bakanı olmak üzere pek çok parlamenter çıkmıştır (Eşme 2001:155 vd.).

Üniversitelerde bu güne kadar, 350'ye yakını profesör olmak üzere 600'e yakın Yüksek Öğretmenli akademisyen görev almıştır. Bunlar arasından; 2'si rektör 45'i dekan olmak üzere üst düzeyde yönetici çıkmıştır. Günümüzde sağlıklı bir araştırma ile bu sayının daha da arttığı düşünülmektedir. Böylece Yüksek Öğretmen Okulları, asıl işlevleri olan lise öğretmeni yetiştirmenin yanında üniversitelerin öğretim üyesi kaynağı da olmuşlardır (Eşme, 2001).

Yüksek Öğretmen Okulları Neden Başarılıydı ve Ülkeye Ne Kazandırdı?

Öğretmen yetiştiren bir kurum olarak Yüksek Öğretmen Okullarının başarı nedenleri irdelendiğinde şu üç noktanın belirleyici olduğu görülür:

1. Okullara, ciddi sınavlarla nitelikli öğrencilerin seçilmesi,
2. Öğrencilere öğretmenlik ruhunun kazandırılması için yatılı okul ortamında eğitim süresi boyunca kesintisiz bir pedagojik formasyon eğitiminin verilmesi,
3. Lisans eğitiminin, bir bilim yuvası olan üniversitelerde yapılması.

ÖĞRETMEN YETERLİĞİ

Yeterlik: Bir meslek alanıyla ilgili görevlerin yerine getirilebilmesi için ihtiyaç duyulan bilgi, beceri ve tutumlara sahip olma durumudur. Öğretmenlik mesleğini etkili ve verimli biçimde layıkı veçhiyle yapabilmek için sahip olunması gereken genel bilgi, beceri ve tutumlar da Öğretmenlik Mesleğinin Yeterliklerini teşkil eder. Çalışkan, başarılı sevilen ve iyi bir öğretmen olabilmek için görev başında iken ölçülebilir davranışlar uygulama ve verimlilik gösterge kabul edilebilir (Şişman, 2009:63-82).

Küreselleşen dünyada millî değerlerine sahip çıkan, bilişim teknolojilerini etkili kullanan, eleştirel düşünen, kendi öğrenmelerinden sorumlu, soran sorgulayan bireylerin yetişmesini hedefleyen öğretim programlarından elde edilecek başarı, programın uygulayıcısı olan öğretmenin yeterliğiyle doğru orantılıdır. Öğretmenler motive eden, öğrenci merkezli etkinlikler geliştiren uygulayan, tartıştıran değerlendiren ve yönlendiren,, eğitimin öznesi olan öğrencilerin çağdaş rehberi hatta paydaşıdır.

Öğretmen yeterliklerinde bir kısım özellikler:

Alanında ve alan öğretiminde geniş bilgi, beceri ile kültüre sahip,

Mesleğiyle ilgili yeni bilgi ve gelişmeleri araştırarak hemen uygulamalarına yansıtın,

Aydın ve görüşlerinde açık fikirli,

Farklı kaynaklardan gelen verileri değerlendirerek mesleki uygulamalarında düzenlemeler yapan,

Eğitimde ve öğretimde liderlik vasfı taşıyan,

Kişisel gelişimini önemseyen,

21. yüzyıl becerilerine sahip,

Eğitim öğretim sürecini düzenli değerlendirerek elde ettiği sonuçlara göre uygulamalarını gözden geçiren,

Yeni mesleki hedefler belirleyip planlama yapabilen, bu süreçte edindiği kazanımları uygulamalarına yansıtın,

Öğrencilerini geleceği görmelerini sağlayarak hayata hazırlayan ve onların bireysel farklılıklarına duyarlı davranabilen,

Ahlaklı, terbiyeli, zarif,

Mesleğini, çocukları/gençleri seven,

Bulunduğu çevrede ve okulunda fark yaratan, iletişime değer veren,

Mesleki deneyim ve birikimlerini paylaşan, çalışmalarında iş birliğini önemseyen

ÖĞRENCİYİ TANIMA

Öğretmen, öğrencilerin her birinin önemli ve değerli olduğunu kendilerine fark ettiren ve onların fiziki, ruhi ve sosyal özelliklerine uygun davranabilen kimsedir. Öğretmen, öğrencilerin beden, zihin, duygu, sosyo-kültürel bakımdan farklılıklarına ve ihtiyaçlarına ilişkin anlayışını, onların öğrenmesini desteklemek ve daha ileriye götürmek için kullanabilmelidir.

Öğrenciye adıyla hitap eder. Öğrencileriyle etkili iletişim kurma yollarını dener. Öğrencilerin fikirlerine ve ürettiklerine kayıtsız kalmaz, saygılı davranır onlara değer verir. Öğrencinin bireysel farklılıklarına ön yargısız yaklaşmayı ilke hâline getirir. Öğrencinin özel bilgi ve mahremiyetinin korunmasına dikkat eder. Çalışmalarında öğrencilerin sahip olduğu kültürel değerleri dikkate alır.

KİŞİSEL ve MESLEKİ DEĞERLER - MESLEKİ GELİŞİM

Öğretmen bilgi çağının insanıdır. Dolayısıyla günümüzde muteber her türlü bilgiye erişebilen, alanında yeniliklere açık ve son gelişmeleri takip ederek derinleşme istidat ve ısrarında olan; öğrenme ve öğretme süreçlerinde bunlardan yararlanabilen, transfer yeteneğine sahip, teknolojiyle barışık ve ona hükmeden insanıdır. Öğrencilerinde geliştirmek istediği kişilik özelliklerini öğretmen kendi davranışlarında gösterir. Diğer öğretmen, yönetici ve uzmanların başarılı deneyimlerinden yararlanır. Öz değerlendirme yaparak değişim ve sürekli gelişim için çaba harcar. Yeni bilgi ve fikirlere açıktır, kendisini ve kurumu geliştirmede etkin rol oynar. Mesleği ile ilgili mevzuatı (yasa, yönetmelik, yönerge genelge vb) izleyerek bunlara uygun davranır. Sınıf içi ve dışı çalışmalarını eleştirel bir yaklaşımla analiz eder. Kendi performansını değerlendirirken paydaşlardan gelen yapıcı görüş ve eleştirilerden yararlanır. Öz değerlendirmeden elde ettiği verileri kendini ve öğretme-öğrenme sürecini geliştirmek için kullanır.

Öğretmen ufuk gözlemcisidir. Geleceğe dair, akli, insani, ilmi ve pedagojik projeleri olan kişidir. Sosyal ve bilimsel varlığını geliştirmeyen öğretmenin öğrencilere, bilgi, beceri ve belli tutumlar ve kazanımlar sağlama konusunda gösterdiği hedefler inandırıcı olamaz.

Öğretmen yazı ve konuşma dilinde yüksek yeterlik düzeyine erişmiş kişidir. Bölge ve yöre ağızlarını değil standart Türkçeyi aksansız kullanan insanıdır. Her sesin fonetik değerini vererek telaffuz eder. O, alanına ait terminolojiye hâkim, anlatım ve dil becerisini geliştirmiş, akıcı ve anlaşılır bir üslubun sahibidir. Dolayısıyla bu yolla öğrencilerini kendini ifade etmede cesaretlendirir. Okul içi ve dışında iletişimde olduğu insanlarla ana dili bilincinde farkındalık yaratır. Kültürel etkileşimde ve etkinliklerde dil zevkini edinir.

Öğretmen gönül adamıdır. Örnek insanıdır. Türk milleti, onu kutsal değerlerinden sonra en çok sevdiği ve saydığı geleneğin halkalarından biri olarak görür. O, hocasını camide bile ayağa kalkarak selâmlayan Fâtih'lerin "Ulemânın ayağından sıçrayan çamur bizim için bir şereftir" diyen Yavuz'ların "Milletleri kurtaranlar yalnız ve ancak öğretmenlerdir. (Hacıeminoğlu, 1973:8)" diyen Ulu önder Mustafa Kemal Atatürk'ün manevi mirasına sahip çıkan onların izin giden ışık ordusunun erleridir.

Bugün nüfusumuzun yüzde sekseni şehir ve kasabalarda yaşamaktadır. Köylerimiz boşalmış, «kır çiçekleri» taşınmalı eğitime ve yatılı bölge okullarına yönlendirilmişlerdir. Eğitim sistemimizde ve öğretmen yetiştirme düzenimizde idealizm ve heyecan kaybolmuştur. Oysa öğretmenlik bir ideal ve aşk mesleğidir. Tıpkı;

“Bende Mecnûn’dan füzûn âşıklık istidadı var

Âşık-ı sâdik benem Mecnûn’un ancak adı var”

diyen Fuzulî gibi kendi yarattığı kahramanla yarışan hayat boyu öğrenmek ve öğretmekte meşgul olan elleri öpülesi öğretmenlerin takipçileri nerededir?

“Öğretmen kalbinde vatan ufuklarına ışık saçmak için çalışan bir ideal adamının imânı, ruhunda kendine güvenen insanların azim ve iradesi, yarınlara büyük ve mamur Türkiye’sini inşa edecek nesilleri yetiştirmek için azim(Hacıeminoğlu, 1973:7) ve kararlılıkla yola çıkmış eğitim, ilim ve irfan ordusunun adsız bir neferidir. Onun en büyük makam öğrencilerinin gönülleridir.

Öğretmenlerimiz, artık en sıcak yuvanız okulunuz, en sevgili varlığınız öğrencileriniz, en vefalı dostunuz kitaplarınız ve en büyük ilham kaynağın kalbinizi dolduran öğretmenlik aşkı, gönülünüzü saran yurt sevgisi olacaktır((Hacıeminoğlu, 1973:7). Göreviniz Cumhuriyetin sizden istediği “fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür” sıralarda açan yeni nesil çiçekleri yetiştirmektir.

Kaynakça

DUMAN, Tayyip, (1991), *Türkiye’de Ortaöğretime Öğretmen Yetiştirme*, İstanbul, MEB Yayınları, s.26-269

EŞME, İsa, (2001), *Yüksek Öğretmen Okulları*, İstanbul, Bilgi Başarı Yayınevi.

-----, (2003), “Öğretmen Yetiştirmede 130 Yıllık Bir Sürecin Öyküsü: Yüksek Öğretmen Okulları” *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı:160 Güz.

ERGÜN, Mustafa, (1982), *Atatürk Devri Türk Eğitimi*, A.Ü. Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ank. s.68-87.

HACIEMİNOĞLU, Necmettin, (1973), “Işık Ordusuna Selam”, **Ülkü Pınarı Aylık Kültür ve San’at Dergisi**, (1)1, Yıl:1, Sayı:1, , **İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu Dergisi**, s. 7-8.

KAVCAR, Cavit,(1982), “Tarihe Karışan Bir Öğretmen Yetiştirme Modeli, Yüksek Öğretmen Okulu”, *Eğitim Fakültesi Dergisi*, (15)1,s.197-214

ŞİŞMAN, Mehmet (2009) “Öğretmen yeterlilikleri: Modern bir söylem ve retorik”. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 10(3), 63-82.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı,(1984),*Osmanlı Devletinin İlmiye Teşkilatı*. Ankara, TTK Yayınları.